

Ljubljana, 14. december 2016

Nova različica uredbe še vedno težavna. Stroka ponovno poziva k dialogu.

Ministrstvo RS za kulturo (MK) je v petek, 9. decembra 2016, v vladno proceduro poslalo novo različico uredbe o samozaposlenih, ki po mnenju stroke predstavlja le kozmetične popravke predloga uredbe, ki je razburila celotno kulturno javnost. Ministrstvo zato še vedno pozivamo k dialogu in predlagamo, da skliče posebno delovno skupino, ki bo do marca v dialogu z javnostjo pripravila strokovna izhodišča za ponovno odprtje uredbe o samozaposlenih.

Kako se je z uredbo začelo

Spomnimo; sredi novembra je MK v javnost nepričakovano poslalo nov predlog Uredbe o samozaposlenih. Z izgovorom o usklajevanju s krovnim zakonom v kulturi (podaljšanje priznavanje pravice do plačila prispevkov za socialno varnost iz treh na pet let ter dvig te pravice do starostne pokojnine iz 50 na 55 let) želijo temeljno poseči v sistem samozaposlenih na način, ki bo po našem mnenju zdesetkal njihove vrste. Z zaostrovanjem pogojev za pridobitev pravice do plačila socialnih prispevkov želijo drastično zmanjšati število tistih, ki so do tega upravičeni. To so storili z naslednjimi ukrepi: prag za priznavanje pravice do socialnih prispevkov so dvignili iz 71 točk na 81 točk (od sto možnih). Hkrati so uvedli pravilo, da je potrebno izpolniti vseh 30 točk obsega (število predstav, publikacij, razstav itn.) ter vsaj 50 odstotkov vsakega kriterija (nagrade, medijske kritike itn.). Kriteriji so arbitrarno dvignjeni, pogosto predvsem za mlade nedosegljivi.

Uredba je naletela na neodobravanje s strani samozaposlenih, nevladnih organizacij, javnih zavodov, strokovnih združenj in ostale kulturniške javnosti. Čeprav smo ministrstvo nenehno pozivali k dialogu in strokovnim argumentom, smo slednjih slišali le malo.

Argumenti ministrstva ne zdržijo

Na naše argumente o podaljšanju javne razprave so se odzvali z besedami, da so dialog s strokovno in civilno družbo opravili že s pogovori s strokovnimi komisijami, zato širša javna razprava ni več potrebna. V strokovnih in stanovskih združenjih ta argument

zavračamo. Strokovne komisije niso imenovane transparentno, niti ni takšno njihovo delo. Včasih ni jasno niti, kdo so njihovi člani. Vsekakor pa gre za s strani ministrstva neposredno in arbitrarno izbrane posameznike, ne pa mreže, ki združujemo samozaposlene v kulturi, smo z njimi v dnevnikih stikih in natančno poznamo tako stanje, kot izzive na terenu. Ministrstvo se o uredbi ni posvetovalo niti z dialoško skupino za trajnostni dialog z samozaposlenimi, katere osnovni namen je prav diskusija z ministrstvom o tovrstnih temah.

Ministrstvo tudi trdi, da ne drži, da se bo zmanjšalo število samozaposlenih. Tu gre le za zamegljevanje problema. Zaradi nerealno postavljenih kriterijev bo drastično upadlo število tistih samozaposlenih, ki jim država zaradi njihove kakovosti plačuje socialne prispevke. Če k temu prištejemo dejstvo, da tretjina samozaposlenih že zdaj živi pod pragom revščine, si lahko zgolj predstavljamo, da bo to za številne pomenilo regresijo kariere, prekvalificiranje in prisilno espeizacijo. Skratka, še poglobljanje že tako prekarne pogoje življenja in dela. Z ukinjanjem poklicev pa nekaterim ne bo omogočeno niti to, da bi lahko prispevke plačevali sami.

Ministrstvo tudi trdi, da plačilo socialnih prispevkov ni namenjeno komurkoli, temveč samo najkvalitetnejšim, zato si želijo z dvigom praga in kriterijev doseči, da bi bili do plačila upravičeni le najboljši ustvarjalci. Ta teza poskuša ustvariti lažen vtis, da so zdaj kriteriji nizki. Dejstvo je, da morajo ustvarjalci že zdaj doseči izjemno visok prag kvalitete in obsega dela, če želijo biti upravičeni do plačila prispevkov. Hkrati pa (kot to dokazujemo v podrobni analizi posameznih kriterijev, ki smo ga poslali na ministrstvo v sklopu javne razprave), kriteriji ne odražajo realnega poznavanja stanja na terenu.

Ministrstvo ni predstavilo nikakršnih raziskav in argumentov o denimo povprečnem številu produkcij samozaposlenih v povprečju nastane na posameznem poklicu, koliko je tam možnih nagrad in v kakšnih ciklih se podeljujejo, koliko monografij nastaja, koliko je povprečnih objav samozaposlenih v strokovnih revijah, koliko kritik itn. Le na podlagi teh števil bi lahko argumentirano postavljali kvantitativne produkcijske minimume vrhunskim ustvarjalcem. Dokler teh študij ne bo, bodo kriteriji vedno postavljeni arbitrarno.

Spremenjena uredba ne prinaša bistvenega izboljšanja

V spremenjeni različici uredbe, ki jo je ministrstvo poslalo na vlado, sicer upoštevajo nekaj pripomb stroke, ki so bile na ministrstvo posredovane v sklopu javne razprave. Poklic radijskega napovedovalca se denimo ne ukinja, možen bo seštevke točk pri posameznih poklicih, če jih ima samozaposlenih registriranih več (npr. če je hkrati režiser in snemalec). Prav tako so prilagodili nekaj posameznih kriterijev ter podaljšali obdobje, v katerem morajo samozaposleni spremeniti poklice, ki se ukinjajo.

A ministrstvo za kulturo naših argumentov ni upoštevalo na treh nivojih:

(1) POKLICI, KI SE UKINJAJO: Še vedno se brez ene same besede obrazložitve ukinja nekaj poklicev, med drugimi interdisciplinarni ustvarjalec in intermedijski producent (producent je po novem možen poklic le za uprizoritvene, glasbene in avdiovizualne umetnosti). Ministrstvo ukinitve intermedijskega producenta sploh ne navaja med izbranimi poklici, temveč je intermedijska umetnost zgolj izginila iz omenjenih področij pri opisu poklica. To je ogromen udarec za eno najbolj pomembnih ustvarjalnih področjih v sodobni umetnosti, ki v mednarodnem merilu redno dosega vrhunske dosežke in je eno izmed ključnih področjih medsektorskega povezovanja (kultura in znanost, kultura in izobraževanje itn.). Prav tako gre za enega redkih na področju intermedijskih umetnosti registriranih poklicev. Če tega poklica ne priznamo, ne priznamo pomena zahtevnega dela, na katerem sloni celoten intermedijski sektor. Zato ne sme biti nobene dileme: odprave poklica si področje ne sme in ne more privoščiti.

Pri poklicih, kot so denimo oblikovalec in arhitekt, pa tudi pri filmskih poklicih še vedno ne upoštevajo množstvo novih poklicev, ki na terenu obstajajo, v uredbi pa ne. To ni razvojna kulturna politika.

(2) KRITERIJI: Ministrstvo v popravljeni verziji ni upoštevalo pripomb stroke o težavnosti dosega visokega praga kriterijev (81 točk, vse točke za obseg, 50% doseganje vsakega kriterija). Kriteriji še vedno pogosto niso dvignjeni sorazmerno iz treh na pet let. Tudi če so, že zdaj v stari uredbi niso bili lahko dosegljivi, po novem bodo nemogoči. Številna področja (denimo intermedijske umetnosti) cehovskih društev in nagrad sploh nimajo. Tako tudi najkvalitetnejši ustvarjalci nagrad ne morejo doseči, če te ne obstajajo. In če nihče ne piše medijskih kritik, tudi te ne morejo biti pogoj za doseganje statusa. Uredba ostaja tudi polna nerazumljivih rešitev. Galeriste se denimo ocenjuje na podlagi tega, koliko njihovih del je razstavljenih (vemo, da svoja dela razstavljujejo umetniki, ne pa

galeristi). Te rokohitrške rešitve nakazujejo, da uredba ni preišljena in ne odraža potreb in stanja na številnih področjih ustvarjanja.

Ključna težava ostajajo mladi. MK ni predstavilo nobenih podatkov, koliko tistih, ki prvič dobijo pravico do plačevanja prispevkov, dejansko pride neposredno iz šolanja in koliko mladim pravico do plačila prispevkov zavrnejo. Ker so kriteriji v novi uredbi tako visoki, da jih ne bodo mogli dosegati niti najuspešnejši ustvarjalci, vsekakor pa ne ustrezajo številu produkcij, ki jih mladi izvedejo na akademijah, trdimo, da bodo ti izjemno težko prihajali do plačila prispevkov.

Strokovna javnost že leta opozarja, da bi bilo potrebno pri oblikovanju kriterijev upoštevati tudi karierno dinamiko, ki bi pri podeljevanju statusa odražala karierni razvoj ustvarjalca (mladi, ustvarjalci na vrhuncu kariere in starejši umetniki) ter temu ustrezno tudi prilagodila razvojno naravnane kriterije.

(3) POMANJKANJE DIALOGA: Ob odpiranju uredbe ministrstvo ni upoštevalo dolgoletnih pozivov javnosti, da prevetri tako pogoje kot seznam poklicev, tako da bodo ustrezali ne le sedanjemu stanju na terenu, temveč predvsem viziji razvoja kulture in umetnosti. Samozaposleni so njen temeljni gradnik, zato z njimi ne moremo prosto opletati, temveč morajo biti posegi v ta krhek ekosistem preišljeni in narejeni na podlagi strokovnih razprav ter realnih ocen posledic. Samozaposleni kulturi namreč niso breme, temveč investicija v umetnost in kulturo.

Pozivamo k ponovnemu odprtju uredbe do marca 2017

Zavedamo se, da je uredba verjetno v točki, ko bo na vladi sprejeta v zdajšnji obliki, ki pa ne odraža resnega premisleka o sistemu samozaposlenih, zato jo v strokovnih in stanovskih društvih odločno zavračamo.

Zato ministrstvu za kulturo priporočamo, da prisluhne argumentom stroke ter skupaj z njimi v okviru posvetov in ekspertnih delovnih skupin vodi dialog o spremembi kriterijev za poklice, njihovem seznamu in pragu za doseganje priznanja za plačilo socialnih prispevkov. Ustanovljena mora biti posebna skupina z jasnim mandatom. Ta razprava ne more potekati v sklopu dialoške skupine ali Nacionalnega sveta za kulturo, saj imajo slednji drug mandat. Ta skupina naj svoje zaključke predstavi v treh mesecih, torej do 1.

marca 2017, zaključki pa naj bodo podlaga za ponovno odprtje uredbe, ki naj bo skladno s predlogi strokovne javnosti sprejeta v pol leta od uveljavitve zdajšnje, torej do 1. junija 2017.

Ker v spodaj podpisanih strokovnih in stanovskih društvih verjamemo v moč dialoga, ministrstvo ponovno pozivamo, naj se nam pridruži in da skupaj začnemo kvalitetno strokovno razpravo. O temi kriterijev ter statusu samozaposlenih pripravljamo strokovni posvet v ponedeljek, 19. decembra 2016, ob 11:00 Na Dalmatinovi 4 v Ljubljani.

S spoštovanjem, (podpisani po abecednem redu):

Društvo arhitektov Ljubljane (zanj predsednica Maja Ivanič)

Društvo Asociacija (zanj predsednica Jadranka Plut)

Društvo Filmski producenti Slovenije (zanj predsednik Danijel Hočevar)

Društvo gledaliških kritikov in teatrologov (zanj predsednik Gregor Butala)

Društvo likovnih umetnikov Celje (zanj predsednica Andreja Džakušič)

Društvo poklicnih radijskih in televizijskih napovedovalcev Slovenije (zanj predsednica Eva Longyka Marušič)

Društvo slovenskega animiranega filma (zanj predsednik Matija Šturm)

Društvo slovenskih književnih prevajalcev (zanj predsednica UO dr. Đurđa Strsoglavec)

Društvo slovenskih pisateljev (zanj predsednik Ivo Svetina)

Društvo slovenskih režiserjev (zanj predsednik Klemen Dvornik)

Društvo za sodobni ples Slovenije (zanj predsednica Teja Reba)

Gibanje za dostojno delo in socialno družbo (zanj podpredsednik Borut Brezar)

Lektorsko društvo Slovenije (zanj predsednica Kristina M. Pučnik)

Odperta zbornica za sodobno umetnost, Forum za samoorganizacijo posameznikov na področju vizualne, intermedijske in interdisciplinarne umetnosti

Sindikati Mladi plus (zanj predsednica Zala Turšič)

Sindikati prekarcev (zanj predsednik Marko Funkl)

Združenje filmskih snemalcev Slovenije (zanj predsednik Jure Černeč)

Združenje dramskih umetnikov Slovenije (zanj predsednik Branko Šturbej)

Seznam se bo dopolnjeval na spletni strani asociacija.si